

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף קטו

איתמר גנב ומכר ואח"כ הוכר הגנב: אדם שגנב חפץ ומכר אותו, ולאחר מכן גילה הבעלים מי הגנב ומי הקונה של החפץ. לדעת רב לבעלים יש תביעה (= 'דין') רק על 'הראשון' כלומר הגנב, ואם הבעלים רוצה לקחת את החפץ מהקונה עליו לשלם לו את מחירו. ולדעת רבי יוחנן לבעלים יש תביעה על 'השני' כלומר על הקונה, והוא לוקח ממנו את החפץ בחינם, והקונה ילך ויתבע את הגנב שמכר לו חפץ גזול.

אמר רב יוסף לא פליגי: רב ורבי יוחנן לא חולקים, אלא כל אחד דיבר על מקרה אחר. שניהם סוברים כרב חסדא שאמר (לעיל דף קיא,ב) אדם שגזל ובא אחר לפני שנתייאשו הבעלים ואכל את הגזילה, הבעלים יכול לבחור האם לגבות מהגנב או מהאוכל. ואם כן רב מדבר באופן שהגנב מכר את החפץ לקונה לאחר יאוש ולכן התביעה של הבעלים היא רק על הגנב, אבל רבי יוחנן מדבר באופן שמכר את הגניבה לפני יאוש ולכן הבעלים יכול לתבוע את החפץ מהקונה.

אב"י מקשה: ולא פליגי? האם רב ורבי יוחנן לא חולקים? והרי כתוב במשנה לגבי מתנות כהונה (הזרוע הלחיים והקיבה שניתנות לכהן מכל בהמה) - אם הקונה ביקש מהטבח (= השוחט ומוכר בשר) 'מכור לי מעיה של פרה' על הקונה לתת את הקיבה לכהן והמוכר לא מקזז לו מהסכום ששילם, בגלל שהקונה יודע שבתוך המעיים יש מתנות כהונה. אבל אם הקונה קנה בשר במשקל והמוכר שקל לו גם את הקיבה, על המוכר להחזיר לו את הכסף והקונה נותן את הקיבה לכהן.

ואמר רב: ואמר רב על כך - כשהקונה קנה בשר במשקל הוא חייב לתת את הקיבה לכהן, דוקא אם הקונה שקל לעצמו את הבשר, שמכיון שהטבח לא נגע בבשר נמצא שהקונה גנב את הקיבה ולכן הכהן תובע אותה ממנו, (אלא שאחר כך הקונה תובע מהטבח את הכסף של הקיבה שהיה על הטבח לתת אותה לכהן והוא נתן במקומו). אבל אם הטבח שקל את הבשר, הכהן תובע את הקיבה מהטבח.

והרי הכהנים לא מתייאשים ממתנות כהונה, ואם כן הקונה קנה את הקיבה לפני יאוש, ובכל אופן אמר רב שאם שקל הטבח את הבשר, הכהן תובע את הקיבה רק מהטבח. כי רב לשיטתו שהבעלים תובע מהראשון (הטבח הגזלן) ולא מהשני (הקונה). ואילו רב יוסף אמר שרב מודה לרבי יוחנן לפני יאוש שהבעלים תובע את הגזילה מהשני.

תירוץ: אימא אף דין עם הטבח: רב התכוין לומר שהתביעה של כהן אינה רק מהטבח, אלא גם מהטבח, כלומר הוא יכול לבחור ממי לתבוע, וכמו שאמר רב חסדא ('רצה מזה גובה רצה מזה גובה').

מהו דתימא: והחידוש בדבר, היה מקום לחשוב שאי אפשר לגזול בכלל את המתנות כהונה בגלל שהם ניתנים לכהן מ'כח שמים', ואם כן בכל מקום שהם נמצאים הם שייכים לכהן. וממילא גם אם הטבח שקל, הכהן יכול לתבוע רק את הקונה ולא את הטבח, בגלל שבאמת הטבח לא גנב אותם אלא הם שייכים לכהן ומונחים ברשותו של הקונה. קמ"ל שמתנות כהונה ניתן לגנוב אותם, וכשהטבח שקל את הבשר הוא גנב אותם, ולכן הכהן יכול לתבוע אותם ממנו. (אמנם אם הוא רוצה הוא יכול לתבוע גם מהקונה בגלל שמתנות כהונה לעולם הם לפני יאוש).

שאלה על אבוי: ולאבוי דאמר פליגי: לדברי אבוי הנ"ל שרב ורבי יוחנן כן חולקים, במה הם חולקים? תשובה: **בדרב חסדא:** רב לא סובר כרב חסדא ולכן גם לפני יאוש הבעלים גובה רק מהראשון, ואילו רבי יוחנן סובר כרב חסדא והוא גובה מהשני או מהראשון.

ביאורים נוספים במחלוקת רב ורבי יוחנן

רב זביד אמר: רב ורבי יוחנן סוברים כרב חסדא שאם גנב ומכר לפי יאוש הבעלים תובע את הראשון או את השני. אבל המחלוקת שלהם היא באופן שהבעלים התייאשו רק לאחר שהחפץ כבר נמכר לקונה. דהיינו היה כאן קודם שינוי רשות (מכירת הגזילה) ולאחר מכן יאוש. לדעת רבי יוחנן דוקא אם היה קודם יאוש ואחר כך שינוי רשות הגזילה נקנית לקונה, אבל אם היה קודם שינוי רשות ואחר כך יאוש הקונה לא קונה אותה, ולכן הבעלים יכול לתבוע אותה מהשני. אבל לדעת רב גם באופן כזה הקונה קונה את הגזילה, וממילא הבעלים כבר לא יכול לתבוע אותה מהקונה אלא רק מהגזלן.

רב פפא אמר: רב ורבי יוחנן סוברים כרב חסדא שאם הגנב מכר את החפץ לפני יאוש הבעלים יכול לתבוע אותו מהראשון או מהשני. והמחלוקת שלהם אינה לגבי הגלימה' כלומר החפץ של הגניבה עצמו, כי הבעלים יכול לתבוע אותו ממי שרוצה כאמור. אלא המחלוקת שלהם כאשר הבעלים תבע את הקונה ולקח ממנו את החפץ הגזול, ממי הקונה תובע את הכסף של החפץ, האם מהגנב או מבעלים. דהיינו האם יש כאן 'תקנת השוק' (= בעלים התובע את הקונה שיתן לו את החפץ שקנה כי הוא גזול, עליו לשלם את מחירו לקונה, ולאחר מכן יתבע הבעלים את הכסף מהגזול) או לא.

לדעת רב רבנן עשו 'תקנת השוק' רק באופן שלא הוכר הגנב. כי מכיון שהמוכר לא מודה שהוא גנב, הבעלים צריך לשלם את מחיר החפץ הגזול לקונה, כדי שהקונה לא יפסיד את כספו כי לא יהיה לו ממי לתבוע אותו. אבל אם הוכר הגנב יכול הקונה לתבוע את המוכר שגנב את החפץ שיחזיר לו את הכסף, ולכן הבעלים לא צריכים לשלם לו, אלא ה'דין של הקונה הוא על הראשון' כלומר הקונה תובע את הכסף מהגזול (שאיתו הוא התעסק ראשון). אבל לדעת רבי יוחנן עשו תקנת השוק גם במקרה שהוכר הגנב, ולכן הקונה תובע את הכסף מ'השני' כלומר האדם הנוסף שהוא מתעסק איתו שהוא הבעלים.

קושיא: **וסבר רב לא עשו בו תקנת השוק:** האם רב סובר שלא עשו 'תקנת השוק' כשהוכר הגנב? והרי רב הונא היה תלמידו של רב, ומעשה היה שחנן בישא גנב גלימה ומכר אותה, והבעלים הכיר את הגנב ואת הקונה ורצה לתבוע את הגלימה מהקונה. ובא הבעלים לפני רב הונא, אמר לו רב הונא 'לך תתיר את המשכון שלך' כלומר לך תשלם לקונה את הכסף של הגלימה הנמצאת בידיו שהיא כמו 'משכון' על הכסף שמגיע לו. וכאן הרי הוכר הגנב!

תירוץ: **שאני חנן בישא:** אין קושיא. כי חנן בישא היה אדם שאי אפשר לגבות ממנו את הכסף ואם כן זה נחשב כאילו 'לא הוכר הגנב'.

אמר רבא אם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק: כי הקונה היה צריך להיזהר ולא לקנות ממנו.

קושיא: **והא חנן בישא:** הרי הוא היה גנב מפורסם ובכל אופן ראינו שעשו בו תקנת השוק (בסיפור הקודם). תירוץ: **נהי דמפורסם לבישוא לגניבותא לא מפורסם:** הוא היה מפורסם לעשיית מעשים רעים אבל לא לגניבות.

איתמר גנב ופרע בחובו גנב ופרע בהיקיפו: גנב חפץ ושילם איתו את החוב שלקח בהלוואה, או ששילם איתו לחנווני את מה שקנה בהקפה בחנות. כשהבעלים בא ותובע את החפץ מהמלווה או מהחנווני, אין הבעלים צריך לשלם לו את הכסף כי לא עשו בזה תקנת השוק. והטעם כי המלווה לא הלווה את הכסף לגנב על סמך החפץ, וכן החנווני לא נתן לו בהקפה על סמך החפץ. (שלא כמו קונה שקנה מהגזלן את החפץ שהוא משלם את הכסף על החפץ).

משכנתא: אם הגנב לקח הלוואה ונתן את החפץ שגנב כמשכון על ההלוואה. תלוי הדבר - אם החפץ שוה מאתים ווהלוואה היא מאה, עשו בזה תקנת השוק. ולכן כשכא הבעלים לתבוע מהמלווה את החפץ, עליו לשלם לו. משום שהוא הלווה את הכסף בגלל החפץ.

שוה בשוה: אבל אם המשכון שווה כמו ההלוואה, נחלקו בזה. לדעת אמימר לא עשו בזה תקנת השוק. בגלל שאין רגילות להלוות משכון ששווה כמו ההלוואה, ולכן המלווה לא סמך באמת על המשכון אלא הוא האמין לו. אבל לדעת מר זוטרא גם בזה עשו תקנת השוק.

זבינא: אם הגנב מכר את החפץ. אם הקונה שילם 'שוה בשוה' דהיינו כמו המחיר האמיתי, עשו בזה תקנת השוק כמוכן. אבל אם הוא שילם פי שניים (כגון במקום מאה מאתיים) לדעת רב ששת לא עשו בזה תקנת השוק. כי כמו שהקונה נתן את המאה נוספים במתנה כך גם את המאה הראשונים הוא נתן במתנה, ולא בגלל החפץ. אבל לדעת רבא עשו בזה תקנת השוק, כי לפעמים אדם קונה חפץ במחיר יקר.

והלכתא: וההלכה היא וכו'.

*

אבימי בר נאזי: היה חמיו של רבינא, הוא הלווה ארבע זוז לאיש אחד. הלך הלווה וגנב גלימה ונתן אותה לאבימי כפריעת החוב. ואבימי הלווה לו עוד ארבעה זוז נוספים. לבסוף הוכר הגנב והבעלים בא לתבוע את הגלימה מאבימי. הלך אבימי לחתן שלו רבינא לשאול אותו האם הוא יכול לתבוע את הכסף ששווה הגלימה מהבעלים. אמר לו רבינא את הארבע זוז הראשונים הבעלים לא צריך לשלם לך כי אתה הלווה לו אותם שלא על דעת הגלימה. אבל את הארבע זוז האחרונים שהלווה לו בגלל הבגד (כי הבגד היה שווה יותר מארבעה זוז) על הבעלים לשלם לך (רבינו יהונתן).

מתקיף לה רב כהן: אולי את הגלימה נתן לו הגנב עבור ההלואה הראשונה והרי זה 'גנב ופרע בחובו' (ואף שהיא היתה שווה יותר מהחוב הגנב נתן לו אותה בגלל שאהב אותו), ואת הארבע זוז האחרונים הוא נתן לו בגלל שהוא האמין לו כמו שהוא האמין לו בתחילה, ולא בגלל הגלימה.

איגלגל מילתא: התגלגל הסיפור והגיע לפני רבי אבהו.

*

נרשאה גנב ספרא: איש ממקום שנקרא 'נרש' גנב ספר ומכר את לאיש מ'פפונאי' בשמונים זוז. הלך הפפונאי ומכר אותו לאיש מ'מחוזאי' במאה ועשרים זוז. לבסוף הוכר הגנב והבעלים באו לתבוע את הספר מהמחוזאי.

אמר אבי: הבעלים צריכים לשלם למחוזאי שמונים זוז ולקחת את הספר, והמחוזאי ילך לפפונאי ויקח ממנו את הארבעים הנוספים שהוא לקח ממנו.

מתקיף לה רבא: אם מקונה מגנב עשו 'תקנת השוק', וכי מקונה מהקונה לא יעשו תקנה?

אלא אמר רבא: הבעלים ישלם למחוזאי מאה עשרים זוז ויקח את הספר, ואז ילך הבעלים ויתבע ארבעים מהפפונאי (אותם הוא הרויח ממכירת הספר למחוזאי), ושמונים מהנרשאי (אותם הוא הרויח ממכירת הספר לפפונאי).

משנה: ושפך זה יינו: כדי להציל את הדבש היקר ולהכניס אותו לתוך החבית שלו שיש בה יין, בעל הדבש אינו צריך לשלם לו על היין שנשפך אלא רק לשלם לו שכר על הכלי (= החבית שלתוכה הכניס את הדבש) ושכר כ'פועל' על הפעולה שעשה בשבילו.

גמרא: קושיא: ואמאי: מדוע הדבש לא שייך לבעל היין? והרי הוא יכול לטעון לבעל הדבש - 'הדבש שלך ממילא היה הולך לאיבוד, והצלתי את הדבש מן ההפקר וזכיתי בו'. וכפי שלמדנו בברייתא - מי שסחב כדי יין ושמן וראה שהכדים נשברים והכל עומד להישפך, לא יאמר 'הרי היין והשמן יהיו תרומה ומעשר על פירות טבל שיש בביתי', ואם אמר כן לא אמר כלום. ע"כ הברייתא. מוכח שכיון שהיין והשמן הולכים לאיבוד הם כבר לא שייכים לו ולכן לא יכול לעשותם תרומה ומעשר, אלא הם הפקר.

תירוץ: **כדא"ר ירמיה**: במשנתנו מדובר שהחבית קשורה ב'עקל בית הכד', ומשום כך היא לא יכולה להישבר לגמרי אלא היא רק נבקעה קצת והדבש מנטף מעט מעט, ולכן אין הדבש נעשה הפקר.

*

קושיא: למדנו בכרייתא הנ"ל - **ואם אמר** הרי זה תרומה ומעשר על פירות שיש לי בתוך ביתי **לא אמר כלום**, שכיון שהיין והשמן הולכים לאיבוד הם כבר לא שייכים לו ולכן לא יכול לעשותם תרומה ומעשר. וקשה שהרי למדנו בכרייתא אחרת - מי שבא בדרך ויש לו מעות בידו, ובא מולו אנס (= ליסטים גזלן שייקה ממנו את מעותיו), לא יאמר 'הרי פירות של מעשר שני שיש לי בתוך ביתי יהיו מחוללים על המעות הללו', ואם אמר דבריו קיימים. ע"כ הכרייתא. נמצא שלמרות שהמעות עומדות להיאבד אינן נחשבות כהפקר והוא יכול לחלל עליהם את הפירות

תירוץ: **הכא במאי עסקינן**: בכרייתא השניה מדובר שהוא יכול להציל את מעותיו מן האנס, ולכן אינם נחשבות כאבודות. הגמ' שואלת מיד: אי בשיכול להציל, לכתחלה אמאי לא יאמר! ומתרת: מדובר שיכול להציל על ידי הדחק, וכיון שהמעות לא אבודות ממנו לגמרי לכן בדיעבד דבריו קיימים, אך לכתחילה לא יאמר כן.

קושיא: **וכל היכא דאיכא הפסידא, לכתחלה לא יאמר?** כלומר מהתירוץ הנ"ל עולה שאם יש קצת הפסד ולא איבוד לגמרי, כגון שהוא יכול להציל ע"י הדחק, לכתחילה לא יאמר 'הרי פירות שיש לי בתוך ביתי מחוללים על מעות הללו'.

והתניא: והרי למדנו בכרייתא - לוי שהיו לו עשר חביות של יין טבל טמא (= כגון שהיין היה מעשר ראשון, ועדיין לא הופרשה ממנו תרומת מעשר לכהן, וכיון שהיין טמא הרי שתרומת המעשר שתופרש ממנו לכהן אינה ראויה לכהן לשתיה, אלא הכהן יכול רק לזלף את היין בביתו לריח טוב), וראה הלוי את אחת מהחביות שנשברה או שנתגלתה (= ואסור לשתות את היין שבתוכה משום סכנה שמא שתה ממנה נחש), אומר 'הרי היא תרומת מעשר על תשע חברותיה'. אבל בחביות שמן לא יעשה כן מפני הפסד כהן (= יבואר לקמן ההבדל בין יין לשמן). ע"כ הכרייתא. ולקמן הגמ' תבאר שמדובר ביין חדש שאינו ראוי כ"כ לזילוף, א"כ מוכח שיכול לכתחילה לומר כך במקום יש רק קצת הפסד לכהן (= יש כאן רק קצת הפסד לכהן משום שהיין לא ראוי כ"כ לזילוף).

תירוץ: א"ר ירמיה: בכרייתא מדובר שהחבית קשורה ב'עקל בית הבד', ומשום כך היא לא יכולה להישבר לגמרי אלא היא רק נבקעה קצת והיין מנטף מעט מעט, ולכן אין כאן אפילו קצת הפסד לעומת המקרה הנ"ל שיכול להציל ע"י הדחק.

קושיא: בשלמא שנשברה חזיא וכו': אמנם מוכן שאם החבית נשברה היין שבתוכה ראוי לזילוף ולכן יכול להפרישו לתרומת מעשר, אבל אם היא נתגלתה הרי היא לא ראויה לכלום ואפילו לא לזילוף, וכפי שלמדנו בכרייתא - 'מים שנתגלו... ולא יִרְבֵּץ בהם את הבית', ואם בכל זאת מותר לו לכתחילה לומר שהיא תרומת מעשר הרי שלא חששו אפילו להפסד מועט. וא"כ חזרה הקושיא שהרי לגבי אנס אמרנו שלא יעשה כן לכתחילה.

תירוץ: דעבר לה במסנת וכו': מדובר שהוא העביר את היין במסנת וכדברי רבי נחמיה, וכפי שלמדנו בכרייתא - מסנת שנותנים בה שמרי יין והיין מסתן מהשמרים אל כלי שנמצא מתחתיה, יש בה משום גילוי ולכן צריך לכסות גם את המסנת. ולדעת רבי נחמיה זה רק בזמן שהחבית התחתונה מגולה, אבל בזמן שהתחתונה מכוסה, הרי אף על פי שהמסנת העליונה מגולה, אין בה משום גילוי, לפי שארס של נחש דומה לספוג, וצף ועומד במקומו. ע"כ הכרייתא. וכמו כן בכרייתא שלנו לגבי לוי שהיו לו עשר חביות של יין מדובר שהוא העביר את היין במסנת וכדברי רבי נחמיה, ונמצא שהיין ראוי לזילוף.

קושיא: לאו איתמר עלה וכו': והרי אמר רבי סימון אמר רבי יהושע בן לוי שדברי רבי נחמיה נאמרו רק באופן שלא עירבב את היין, וכגון במקרה של הכרייתא של מסנת שאף אחד לא נוגע בה, אבל במקרה של הכרייתא של לוי שהיו לו עשר חביות של יין אם הוא יעביר את היין שבחבית שנתגלתה דרך מסנת הרי שבכך הוא מערבב את היין, ולא תועיל המסנת!

תירוץ: התם נמי: הוא יכול להניח בגד על פי החבית ולשפוך את היין דרך המסנת בנחת בלי שהארס יעבור דרך המסנת.

קושיא: ורבי נחמיה מטמא אטמא מי תרמינן? אם אנחנו מעמידים את הכרייתא כרבי נחמיה, א"כ קשה שהרי לשיטתו אי אפשר לתרום מפירות טמאים על פירות טמאים אלא בשל דמאי (= פירות של עם הארץ שאנו מסופקים האם עישר אותם או לא), וא"כ איך הכרייתא מתירה לתרום והרי מדובר שם בחביות של יין טמא.

תירוץ: הכא נמי מדובר בשל דמאי: מדובר שם בחכיות יין של דמאי טמא.

*

חוזרים לברייתא 'הרי שהיו לו עשר חכיות של טבל טמא' וכו'.

אמר מר: למדנו בסוף הברייתא הנ"ל - 'ובשמן לא יעשה כן מפני הפסד כהן'. הטעם שלא יעשה כן בשמן לפי שיש בזה הפסד לכהן כי ראוי להדליק בו, והרי גם יין ראוי לזילוף ויש בזה הפסד, וא"כ מה ההבדל בין שמן ליין?

וכי תימא: ואם תאמר שזילוף אינו נחשב לכלום, זה אי אפשר לומר, שהרי אמר שמואל - אם מוכרים לוג יין לשתיה במחיר של סלע, תקנה את היין, אבל יין לזילוף תקנה אפילו אם מוכרים לוג בשני סלעים! נמצא שיין לזילוף יקר יותר מיין לשתיה.

תירוץ: **הכא במאי עסקינן**: מדובר כאן ביין חדש שאינו ראוי כ"כ לזילוף, ואין בזה הפסד.

קושיא: **והא ראוי לישנו**: והרי הוא יכול לישן את היין ולאחר הרבה זמן הוא יהיה ראוי לזילוף, וא"כ יש בזה הפסד.

תירוץ: **אתי ביה לידי תקלה**: אסור לו להשהותו כדי לישנו, שמא הוא יבוא לידי תקלה כלומר שישתה יין תרומה טמא.

קושיא: **שמן טמא נמי יבוא לידי תקלה**.

תירוץ: **דמנח בכלי מאוס**: הוא מניחו בכלי מאוס ולא יבואו לשתותו.

קושיא: **יין נמי מנח ליה בכלי מאוס**.

תירוץ: **השתא לזילוף קא בעי ליה, בכלי מאוס קא מנח ליה!**? כיון שהוא מיועד לזילוף בבית לריח טוב הרי שהוא לא יניח אותו בכלי מאוס, וא"כ יש חשש שמא יבוא לידי תקלה ולכן אסור להשהותו.